

Västanbladet

GöteborgsRegionens Släktforskare

Arg 28

2011

Nr 3

Foto Per Cl

GRS vårresa den 14 maj 2011 gick bl.a. till Mariedals slott.
Deltagarna samlades i Riddarsalen på slottets andra våning, där Ivar Virgin berättade om de många porträtten av slottets tidigare ägare.

Sidan 6.

Innehåll nr 3 - 2011

Vi möts	sid. 3
GRS kursprogram	4
Grannföreningarna	4
Länktips	7
Minnesord	
Pär-Olov Odmer	5
<i>Per Clemensson</i>	
Från ordföranden	5
<i>Per Liljeström</i>	
Mariedals slott och	
Äldre Västgötalagen	6
<i>Christer Johansson</i>	
Commenderad till öen	
St Bartholomeo	8
<i>Elsa-Britta Grage</i>	
Landsarkivet i Göteborg 100 år	15
<i>Torsdagsgruppen</i>	
Tänk på döden	20
<i>Ingela Martenius</i>	
Livets högtider, död o. begravning	22
<i>Åke Möller</i>	
Dråpet vid Store Mosse	29
<i>Joel Holger</i>	
Landet runt	32
Nya medlemmar	35
Forska med GRS datorer	36

Nästa nummer av Västanbladet
utkommer i slutet av oktober 2011.
Manusstopp den 1 okt.

ISSN - 1102 - 4453

GöteborgsRegionens Släktforskare

MEDLEMSFÖRENING I SVERIGES SLÄKTFORSKARFÖRBUND

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg
Tel. 031 - 13 12 26. Org.nr 857204 - 7564

Styrelse 2 0 1 1

- Ordf. Per Clemensson, 031 - 20 65 63
S. Vägen 79, 412 54 GÖTEBORG
per@clemensson.net
- V. ordf. Lars Olof Lööf, 070 - 560 28 40
Erik Dahlbergsg. 4, 41126 GÖTEBORG
larsolof.loof@kultur.goteborg.se
- Sekr. Joel Holger, 031 - 40 85 20,
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
karin.joel.holger@telia.com
- Kassör Ewert Arwidsson, 031 - 15 84 15
Eva Rodhes g. 10, 411 11 GÖTEBORG
trewettrans@telia.com
- Klubbm. Karin Holger, 031 - 40 85 20
Lilla Danska V. 2, 412 74 GÖTEBORG
karin.joel.holger@telia.com
- Övriga Jan Forslund, 0346 - 222 45, Ljungby
Prästgård 101, 311 95 Falkenberg
janforslund@spray.se
Per Liljeström, 0302 - 131 91
Vänskapen 3 e, 443 34 LERUM
per-lilje@telia.com
Ulf Lundquist, 031 - 88 53 06, Höne-
kullavägen 45 N, 435 44 MÖLNLYCKE
lundq.ulf@swipnet.se
Barbro Maijgren, 035 - 481 48
Mästarevägen 10, 305 72 STENINGE
qpm@telia.com
- Suppl. Anita Fyhr, 031-23 73 37, Virvel-
vindsgatan 6, 417 02 GÖTEBORG
anita.fyhr@live.se
Jonas Kullgren, 031 - 99 28 15
Holmåkravägen 7 F, 437 40 LINDOME
jonas@kullgren.st

Västanbladet

Redaktionskommitté:

Per Clemensson, Joel Holger och Per Liljeström.
Västanbladet ingår i medlemsavgiften 150.- kr/år
och utkommer årligen med fyra nummer.

HÖSTEN 2011

Måndag och tisdag den 12 och 13 sept. kl. 11.00 (välj själv dag)

Visning av Kortedala museum TVÅ RUM OCH KÖK

Adventsvägen 1, invid Citytorget i Kortedala.

Tag spårvagn 6, 7 eller 11, hållplats Allhelgonakyrkan. Med bil: kör först till Kortedala Torg, sedan till höger Förstamajgatan till Citytorget. 3-timmarsparkering vid torget. Samling utanför museet, som är en gavellägenhet i bottenplanet. GRS bjuder på entréavgiften!
Max. 12 st deltagare varje dag. - ANMÄLAN senast torsdagen innan -

Måndag den 17 okt. kl. 18.30

Föreningskväll med föredrag på Erik Dahlbergsgatan,

f.d. chefen för Konstmuseet Björn Fredlund: "Stora Bilder af trä uthugde"

- om skulpturerna på broarna i 1600-talets Göteborg -
- Kaffeservering - ANMÄLAN senast torsdagen innan - Avgift 50.-

Söndag den 30 okt. kl. 10.00 - 14.00

ÖPPET HUS i GRS föreningslokaler på Erik Dahlbergsgatan 36 B.

Se vårt bibliotek, samlingar av antavlor och klipp, CD-skivor mm i datorerna.

Kåseri av Per Liljeström "Personer jag mött" kl. 11.30.

Per Clemensson besvarar forskningsfrågor.

- Kaffeservering - VÄLKOMNA - Ingen anmälan eller avgift.

Måndag 21 nov. kl. 18.30

Ordinarie HÖSTMÖTE. Samlingsalen på Erik Dahlbergsgatan

med val av funktionärer samt beslut om budget och medlemsavgift för år 2012.

Föredrag av Niels Hegge: "Källorna vid norsk släktforskning".

- Kaffeservering - ANMÄLAN senast torsdagen innan - Avgift 50.- kr -

A N M Ä L A N i så god tid som möjligt till Karin Holger tel. 031 - 40 85 20.

Entrén till samlingslokalen på Erik Dahlbergsgatan 36 B sker genom

G R S egen lokal, vilken måste låsas under själva föreningsmötena.

Kom således i god tid.

Vi har öppett 1 timma före mötet! Samlingslokalen rymmer 40 pers.

Mycket välkomna!

☛ Event. återbud måste anmälas ☛

GRS kursprogram hösten 2011

Kurserna hålls i GRS regi och lokaler Erik Dahlbergsgatan 36 B (entré från gatan).

Kursprogrammet kommer att omfatta följande kurser:

- 1. Börja släktforska.** Innehåll: handskriftsläsning, databashantering, släktforskningskällor, intervjueteknik, bibliotekskunskap, forskningsteknik. 4 X 3 timmar.
Pris 400:- kr. exkl. lärobok.
- 2. Släktforska steg för steg.** Innehåll: kyrkobokföringen, domböcker och bouppteckningar, mantalslängder, soldatforskning m fl grundläggande källor, handskriftsläsning, 7 X 3 timmar. Pris 700:- kr. inkl. lärobok.
- 3. Släktforska vidare.** Innehåll: fördjupning av kyrkoboksforskning, borgare, sjömän, soldater m fl yrken, handskriftsläsning, 5 X 3 timmar. Pris 500:- kr inkl. lärobok.
- 4. Emigrantforska.** Innehåll: källor till emigrantforskning i Sverige och USA, databaser. 3 X 3 timmar. Pris 300:- kr.
- 5. Ditt hus och din bygd.** Innehåll: fastighetsförsäljning, gårdsskifte, sockenprotokoll, torp-inventering, gårdshistoria, databaser. Kursen är anpassad för hembygdsforskare. 3 X 3 timmar. Pris 300:- kr.
- 6. Handskriftsläsning.** Innehåll: grundkunskaper, läsövningar, egna texter för tolkning. 3 timmar. Pris 100:- kr.

TIDERNA (punkt 1 - 6) ANPASSAS EFTER DELTAGARNA OCH STARTAR ALLT EFTER DE BLIR FULLTECKNADE.

Kurserna kan anordnas på både dag- och kvällstid.

Anmäl er till Per Clemensson och ange ditt önskemål om tidpunkt,
dvs kl 11.00, kl 14.00 eller kl 17.00/18.00. Tel 031-206563 eller 0705-206564.

e-mail: per@clemensson.net

För deltagande i våra kurser krävs medlemskap i vår förening: 150:- kr/kalenderår.

Grannföreningarna i regionen

Vänersborgs Släktforskare

Onsdag den 21 sept. kl. 18.00. Föredrag av Roger Bodin om **Ut- och invandring**, samt **Svenska Amerika Linjen**. Bibliotekets hörsal, Vänersborg.

Västgöta Genealogiska Förening

den 8 okt. 30-årsjubileum på Fristads folkhögskola

Borås Släktforskare

Onsdag den 14 sept. kl. 18.30. Föredrag av Björn Lippold, **Soldaten i helg och söcken**. Ribbinggården, Ribbingsgatan 32, Borås.

Onsdag den 12 okt. kl. 18.30. Föredrag av lagman Bertil Bondesson om **Brott och straff förr och nu**. Ribbinggården.

Lördag den 15 okt. kl. 11.00 - 17.00 **Släktforskardag**. Föredrag av Christopher O'Regan: "Att beskriva färger för en blind". Borås stadsbibliotek.

Pär-Olov Odmer

gick ur tiden den 3 mars 2011, 85 år gammal. Han var medlem i vår förening sedan 1979 och verkade som redaktör – tidningsmakare 1984 – 1988 och bibliotekarie 1985-1991, vice ordförande var han 1989-1993 och ledamot av valnämnden 1994-2000. För sina gedigna insatser inom GRS hedrades han 1991 med hedersledamotskap.

I Västanbladet 2008-2009 publicerades hans förteckning över "Skatter och gamla uttryck" från Abit till Öresland. Hans ord-förklaringar är mycket klara och distinkta. Genom sitt arbete inom föreningen har han i mångt och mycket varit en efterföljare till en tidigare yrkeskollega inom tullverket och föreningsmedlem: Erland Långström.

Även inom sin hemkommun Lerum lade han ner ett omfattande arbete för Bydegillet och det Lokalhistoriska Arkivet, för vilket arbete han hedrades med kommunens hederspris år 2000.

Pär-Olov var en hedersman med alla de egenskaper som utmärker en sådan, han var vänfast, samvetsgrann och generös. Vi tackar honom varmt för hans engagemang inom GRS.

Styrelsen för GRS

Från ordföranden

För första sommaren på länge har jag varit befriad från handboksarbete eftersom jag den 23 juni fick i min hand den senaste produkten "*Börja forska kring ditt hus och din bygd*". Boken kommer att presenteras på släktforskar-stämman i Norrköping. Med denna utgångspunkt räknar jag med att kunna fira en vilsam sommar, som förutom hängmattetillvaro och läsning av oläst litteratur, som t.ex. Erik Wijks familjehistoria "allt vi här drömma om", kommer att ägnas åt upprensning i ärendebeståndet och i sonens blomster-rabatter. Med anledning av utgivningen av boken inbjuder jag härmed till ett release-party i all enkelhet i föreningslokalen på Erik Dahlbergsgatan 36 B, *fredagen den 9 september kl. 15.00.*

Då kommer boken att säljas till ett pris av endast kr 150.-.

Alltså hoppas jag att alla har haft en skön och angenäm sommar och Ni önskas alla välkomna åter till höstens aktiviteter och särskilt till den 9 september.

Stora Askerön i juli 2011

Per Clemensson

Mariedals slott och Äldre Västgötalagen.

Reseberättelse sammanställd av Per Liljeström

Föreningens vårresa 2011 innehöll tre mål - förutom det som skulle intagas på Lundsbrunns Kurhotell. Resan startade från X-huset vid Heden i strålande väder, om än något kyligt.

Första målet var Mariedals slott vid Lundsbrunn. Där mötte förre ägaren f.d. riksdagsledamoten Claes Ivar Virgin. (Förresten samma släkt som fått en gata i Göteborg uppkallad efter sig).

Mottagandet skedde på slottsbacken med en kortare introduktion. Därefter förflyttade vi oss till slottets övervåning och den stora salen, där stolsplatser ordnats för alla resenärer. Först bjöds vi på läskande äppeljos, och sedan började Claes Ivar en muntlig och synnerligen intressant resa genom slottets historia, tillika släkten Virgins historia.

Slottet byggdes av Magnus Gabriel De la Gardie som ett av flera slott för familjens barn. De huvudsakliga ägarna genom åren har haft namn som Sparre, Piper och Virgin förutom De la Gardie.

Många intressanta, roliga men också allvarliga anekdoter berättade Claes Ivar Virgin, samtidigt som han hänvisade på personernas porträtt. En av dessa 'kände' jag sedan tidigare. Det var Erik Sparre, som var hu-

vudperson i Rune Pär Olofssons romansvit, som handlade om striden kring kronan. Johan III, Sigismund och hertig Karl var inga såta vänner. Eric Sparre var bland dem som hertig Karl lät halshugga vid Linköpings Blodbad år 1600.

Från detta, för de flesta okända privata slott, åkte vi till vårt andra mål, en charmant lunch på *Lundsbrunns Kurhotell*.

Vårt tredje mål blev *Skara Bibliotek* där bibliotekarien Sven Olof Ask tog emot oss med god information om *Västgötalagen från 1220*, den första bok på svenska som präntats i Sverige. Originalen finns inte kvar, men här visas en kopia från 1280. Ett värdefullt handtextat dokument

från medeltiden, men ack så oansenligt! Kopior av lagen har senare tryckts och dessa var de första böckerna som tryckts i Sverige.

I år, 2011, har ännu en utgåva av den äldre Västgötalagen givits ut, och den finns till försäljning genom Föreningen för Västgötalitteratur. GRS har köpt ett ex. till vårt bibliotek.

Dessutom fick vi se en del av bibliotekets äldre böcker. (Jag hann att fotografera en del släktuppgifter i ett personuppslagsverk.)

Det fjärde och sista målet låg tvärs över

Deltagare Leif Pålsson, Lars Nyqvist m.fl.

gatan vid biblioteket. Där har det legat i många hundra år. Det var *Skara Domkyrka*, som skulle få vårt sista besök för dagen. Tyvärr hade kyrkoherden Marcus Hagberg fått förhinder, så vi fick klara oss utan gäjd i utställningen *'Den svenska reformationens litteratur'*.

Under hemfärden berättade Bengt O.T. Sjögren den otroliga historien om Gustaf Pipers hustru, som balsamerad stod lik i gravkammaren på Mariedal. Historien har år 2002 sänts i svensk television under titeln *'Min balsamerade mor'*.

Claes Ivar Virgin och Per Clemensson

De två sista målen, i Skara, var mycket intressanta, men en extra halvtimme på båda ställena hade varit av godo.

F.ö. tror jag att alla deltagarna var mycket nöjda med dagen, och vi tackar främst Per Clemensson och Bengt O.T. Sjögren för en väl planerad resa.

Foton Per Lm

Länktips

Sverige

Digitaliserad dagspress

www.kb.se/samlingarna/digitala/digitaliserad-dagspress

Se även Västanbladet nr 4-2010.

www.domboksforskning.se

www.soldatreg.se OBS ny webb-adress !

Domboksforskning

Soldatregistret

Danmark

Kyrkböcker "Arkivalieronline"

www.sa.dk/ao

Emigranter

www.emiarch.dk/home.php3

Norge

Kyrkböcker register

www.rhd.uit.no/kirkebok_sok.html

Emigranter

Castle Garden 1820-1892

www.castlegarden.org

Ellis Island 1892-1924

www.ellisland.org

Commenderad til öen St Bartholomeo

av Christer Johansson

I februari månad 1794 avgick ett fartyg från Göteborg med 24 soldater från stadens värvade garnisonsregemente (Stedingkska regementet). Målet för resan var den svenska kolonin S:t Barthélemy i Västindien. Mer än 200 år senare avser den kulturhistoriska föreningen Westgiöta Gustavianer (www.gustavianer.com) att göra om samma resa. Syftet med denna artikel är att berätta något mer om de 24 soldaterna och hur det gick för dem i Västindien.

De kommenderade soldaterna

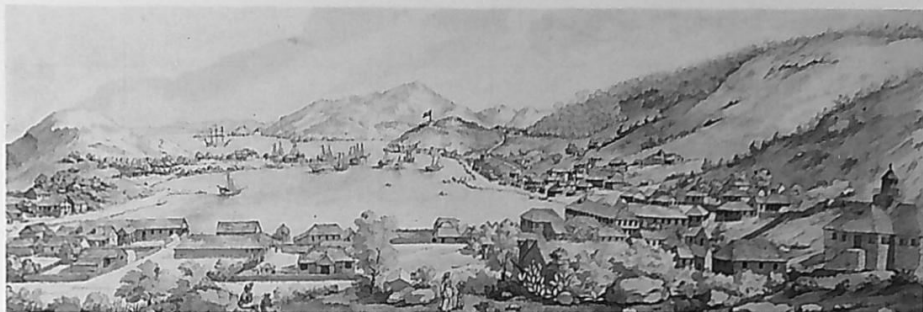
Av vad som framgår av garnisonsregementets generalmönsterrullor och landskontorets räkenskaper så utgjordes den kommenderade truppen av följande personer:

Livkompaniet (*Chef Curt von Stedingk, regementschef och ambassadör i S:t Petersburg*)

51. Johan Gustaf Barckström	Född i Stockholm, 40 år, värvad 1790, 5.10 lång, ogift, luthersk, bokhållare, kommenderad i Finland (GMR 1791)
78. Håkan Setterberg	Född i Norge, värvad 1790, 31 år, 5.6 lång, ogift, lutheran, timmerman, kommenderad i Finland (GMR 1791)
95. Antonasai Andreoff	Född i Ryssland, värvad 1790, 30 år, 5.9 lång, ogift, grekisk-ortodox, ”i högsta måtto liderlig och vanartig, rekommenderas till afsked” (GMR 1791)

Premiermajorens kompani (*Chef Samuel af Forselles*)

54. Ivanoff Svan	Född i Ryssland, 29 år, värvad 1790, 6.1 lång, ogift, grekisk-ortodox, ”i högsta måtto liderlig och vanartig, anhållas till afsked som beviljas” (GMR 1791)
91. Bernhard Laurentius Jonsson	Värvad 1793
95. Anders Lind	Värvad 1792

Staden Gustavia på ön S:t Barthélemy 1793.

Överstelöjtnantens kompani (*Chef Benjamin Malmskiöld, tf regementschef*).

5. Carl Gustaf Storm	Värvad 1792
10. Olof Rask	Värvad 1792
40. Peter Christian Åmott	Värvad 1793

Secondmajorens kompani (*Chef Carl Gustaf Planting Gyllenborg*)

11. Maxim Taltanof	Född i Ryssland, 28 år, värvad 1790, 5.9 lång, ogift, grekisk-ortodox, grenadjär vid sitt kompani (GMR 1791)
64. Carl Fredrik Götberg	Värvad 1793
100. Daniel Norstedt	Värvad 1793

Kapten Ennes kompani (*Chef Axel Ennes*)

27. Fredrik Ström	Värvad 1792. "I arrest" i december 1793
39. Peter Ljung	Värvad 1792. Är i december 1793 "satt till förbättring" och återinsatt på sitt nummer i rullan
54. Carl Kvist	Värvad 1793. "För vanart och liderlighet satt till förbättring på Elfsborgs fästning" under hösten 1793

Kapten Sahlfeldts kompani (*Chef Hindric Otto Sahlfeldt*)

4. Jöns Hammar	Född i Norge, 40 år, värvad 1789, 5.8 lång, ogift, luthersk, kommenderad i Finland (GMR 1791)
60. Petter Asp	Värvad 1793
95. Sven Norsk	Värvad 1793, troligtvis av norsk börd

*Utsikt vid batteri Gustaf III i mitten av 1800-talet.
Jfr bild sid 13.*

Av rullorna framgår att flera av soldaterna var veteraner från kriget i Finland 1788-1790. Dessa hade tjänstgjort ombord på den Bohuslänska eskadern och bevistade såväl Viborgska gatloppet som slaget vid Svensksund. Sistnämnda slag blev för övrigt en stor svensk seger, som ledde fram till freden i Värälä 1790.

Andra soldater med striderfarenheter var de ryska krigsfångar som tillfördes regementet 1790. Dessa hade valt att ta värvning vid svenska krigsmakten istället för att sitta som krigsfångar. Ungefär 180 ryssar hamnade på detta sätt i Göteborg och av dessa skickades sedan fyra vidare till Västindien. Det är här intressant att notera att tre av nämnda soldater redan 1791 skulle ha kasserats för svag hälsa och dåligt uppförande. Men istället valde regementsledningen tydligen att spara dem för framtida behov.

Ytterligare 4-6 soldater var bördiga från Norge. Under slutet av 1700-talet var det vanligt att norska desertörer flydde över gränsen till Sverige och tog värvning i Göteborg. Det förefaller sålunda inte helt osannolikt att några av normännen hade en sådan bakgrund. Normän sågs annars allmänt som ett dugligt och tåligt soldatmaterial.

Resterande av de kommenderade soldaterna verkar i huvudsak ha utgjorts av svenskar samt några tyskar och en dansk. Sålunda fanns det fem olika nationaliteter representerade i den trupp som skickades till S:t Barthélemy 1794.

Som tidigare påtalats i texten så omnämns flera av soldaterna som "vanartiga" och "liderliga". Det verkar alltså som att man skickade iväg några av de mer stökiga solda-

terna från regementet. Resan till S:t Barthélemy kan sålunda beskrivas som en straffkommendering i ordets rätta bemärkelse.

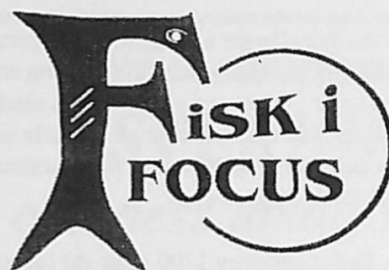
Resan över Atlanten

Den 1 februari 1794 avseglade den av kronan inhyrda jakten *Active* från Göteborg till Västindien. Utöver de kommenderade soldaterna så medföljde på resan också två tjänstemän från S:t Barthélemy, nämligen stadsmajoren i Gustavia Aron Johan Du Bordieu och guvernementssekreteraren Joseph Schürer. Dessa hade till uppgift att eskortera truppen över Atlanten.

En jakt är ett relativt litet enmastat fartyg vilket medförde att resan gick hårt åt soldaternas hälsa. Kommendanten på ön, Carl Fredrik Bagge af Söderby, skriver efter soldaternas ankomst att flera blivit sjuka under resan på grund av fartygets trånga utrymmen. Han befarar vidare att de "efter alt utseende icke kunna uthärda länge". Man kan här tänka sig en resa med hög sjö, sjösjuka och spyor. Oavsett så bör det ha varit ett misstag att resa med ett så litet fartyg.

Livet i Västindien

Bagges farhågor från 1794 bekräftas också i en skrivelse daterad den 1 februari 1795. Han skriver då om de sjuka soldaterna att:

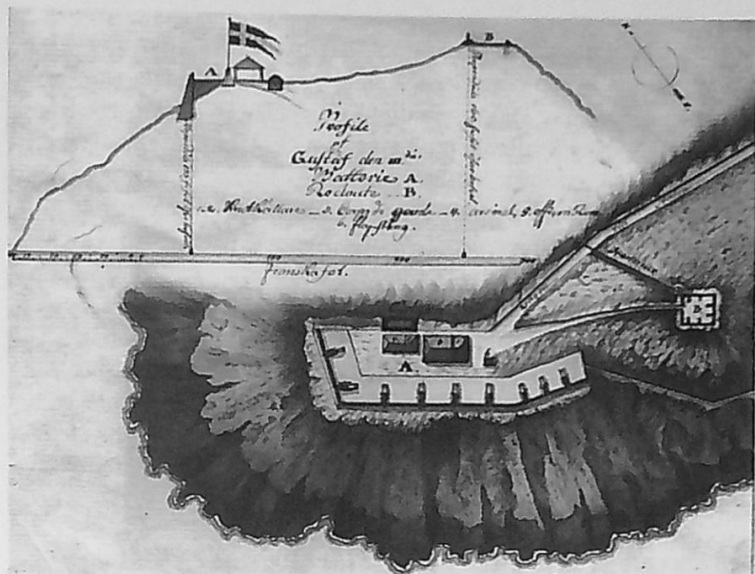
ÖPPETTIDER

Tis - Ons	8 - 19
Tors - Fre	8 - 20
Lördag	8 - 18
Söndag	12 - 18

Välkomna !

*Fokus på kvalitet
- vår idé !*

FOCUS
köpcentrum
031 - 703 05 25

*Batteri Gustaf III
år 1800 med
kasern, krutför-
råd och vatten-
cistern.*

*Profil och plan
av berget.*

A. Batteri

”...äro nu icke mera, genom deras redan i Sverige af liderlighet utnötta kroppar, än de 15 öfvriga, och af dessa lära åtskilliga icke kunna uthärda länge; utom dess äro deras moraler så fördärfvade, att de icke kunnat varit annat än utskottet af den Corps de tillhörde, ty istället för att enligt Eders Kongl. Majestäts allernådigaste befallning skicka ärligt och nyktert folk, har jag icke mottagit annat än liderliga och Skälmar (ganska få undantagne) hvilka intet Straff kan corrigera.”

Bagges efterträdare, George af Trolle, skriver vidare den 28 juni 1796 att:

”Den här förlagda Garnisons tillstånd är sådant att jag icke, utan att brista i mina skyldigheter, kan undgå att om densamma i underdånighet rapportera; Tjugofyra soldater hvilka jag hafver emottagit, äro större delen antingen genom det för dem ovanliga klimatet, genom sträng tjänstgöring, eller ock liderlighet, sådana, att de mera likna skuggor än lefvande varelser. Tio äro... värfvade härstädes, istället för ett lika antal... hvilka genom liderlighet och dryckenskap afledo inom de tvenne första månaderna efter deras hitkomst. De öfvriga 14 man... hafva i sanning icke vistats här så länge, men voro redan så utmärglade vid hitkomsten, att de för de närvarande äro till större nästan odugligare än de äldsta. Ibland dessa sednare hafva äfvenväl de flesta undergått i Sverige straff för de gröfsta brott, hvilka de äfven här utöfva, aldenstund sällan någon vecka går förbi utan att icke klagomål öfver någon af dem förfövd tjufnad förekommer.” Brevet slutar med en anhållan om en ”ny, talrikare och i synnerhet en för Svenska nationen mera hedrande garnisons utsändande.”

Livet i Västindien blev alltså ingen dans på rosor för de kommenderade soldaterna. Den dagliga tjänsten utgjordes av att hissa den svenska flaggan, stå på post, gå på patrull och

olika former av arbetskommenderingar. Bodde gjorde soldaterna i en kasern som låg belägen på batteri Gustaf III. Denna byggnad var trång och bidrog till att soldaterna i hettan smittade varandra med olika sjukdomar. Det var vanligt med epidemiska febrar, bensår och bristsjukdomar på grund av dålig kosthållning. Livet bör också ha varit trist då man inte kunde prata de lokala språken engelska och franska. Istället verkar många ha bedrivit fritiden med att supa, vilket ofta skedde på kredit då solden heller inte var särskilt väl tilltagen. Detta förklarar också de vanligt förekommande "tjuverierna" som utfördes av garnisonen på ön.

Kyrkböckerna för den svenska församlingen i Gustavia finns bevarade från 1785 och framåt. Tyvärr så har kyrkboken delats 1796 vilket har medfört att sidorna har skadats (av smuts, mögel eller fukt?) och att texten är svår att läsa. Endast namnet på en av de kommenderade soldaterna kan utläsas, nämligen Johan Barkström. Detta bör vara samma person, N:o 51 Johan Gustaf Barkström, som tjänstgjorde vid Stedingkska regementets livkompani 1794.

Kyrkböckerna blir återigen tydliga att läsa kring sekelskiftet 1800 men då finns inga soldater kvar från 1794 års kommendering. Istället framgår att nya soldater kom 1797 och återigen 1802. Det fanns även en soldat kvar från den första kommenderingen till ön 1785 (som ombesörjdes av Carlskrona Volontair-Regemente). Men i övrigt är alla de äldre soldaterna borta. Så antingen åkte de hem efter uttjänad kapitulationstid eller så avled de på ön. Några fler spår verkar inte de kommenderade soldaterna ha lämnat efter sig.

Källor och litteratur

Garnisonsregementet i Göteborg, generalmönsterrullor 1791 och 1794, Krigsarkivet i Stockholm

Göteborgs och Bohusläns landskontor, verifikationer 1792, 1793 och 1794, Landsarkivet i Göteborg

S:t Barthélemy, svenska församlingen i Gustavia, volym 2 födda, döda m.m. 1785-1831, Riksarkivet i Stockholm

Franzén, Gösta (1974) Svenskstad i Västindien – Gustavia på Saint Barthélemy i språk och kulturhistorisk belysning. Redogör på s. 77-83 om livet inom garnisonen på ön.

Ekvall, Sven & Wijkström, Christer (1978) Resan till S:t Barthélemy – Dr Christopher Carlanders resejournal. I slutet av boken finns en del intressanta bibliografiska uppgifter som knyter an till kommenderingen 1794.

Stening, Jenny (2008), Gustavia – Saint Barthélemy – Arkitekturhistorisk promenad. Här finns många fina bilder på Gustavias kulturhistoriska miljöer. Även de målningar som finns med här härrör från denna bok.

Elsa-Britta Grage, f. 26 nov. 1931. Fil ämbetsexamen 1954, fil licentiatexamen vid GU 1962 i ekonomisk historia. Tjänstgörning vid GLA 1955-1962 (30/4). E o tjänsteman i RA 1962-1964. Arkivchef vid SCB 1964-1967. Förste arkivarie och chef för RA:s utrednings- och utvecklingssektion 1967-1970. Härefter bosatt i Danmark och extern lektor vid Köpenhamns Universitet 1974-1987. Publicerat artiklar i arkivvetenskapliga ämnen, personhistoriska artiklar i SBL och recensioner av ekonomisk-historisk litteratur i Historisk Tidskrift och Statistisk Tidskrift.

Landsarkivet i Göteborg fyller 100 år.

av Elsa-Britta Grage

Vid jubileet kommer landsarkivets mörkröda tegelbyggnad med sin nationalromantiska utformning att framträda i utbyggd skepnad med inte mindre än tre moderna tillbyggnader och med den nya entrén i hörnet Arkivgatan/ Viktor Rydbergsgatan möts den överraskade besökaren av en organisationstekniskt motiverad skylt "Riksarkivet". Efter de betydande förändringar som skett, kan det vara skäl att se tillbaka på det landsarkiv som har varit och som många forskare är bekanta med. Hur var det då på landsarkivet åren kring 50-årsjubileet?

Vid inrättandet av landsarkivet i Göteborg 1911 uppfördes en för ändamålet av Gustaf Améen ritad arkivbyggnad, där man tog särskild hänsyn till de stränga brandsäkerhetskraven och genomgående använde icke brännbara material i konstruktionerna - en teknisk nyvinning.

Med en tillbyggd administrationsbyggnad 1953 och ett nytt arkivmagasin har den ursprungliga byggnaden visat sig funktions-

duglig fram till idag. Inför den nya, av utrymmesskal nödvändiga utbyggnaden, bedömdes 1911 års arkivbyggnad ha ett kulturhistoriskt värde som byggnadsminnesmärke.

I detta vördnadsbjudande hus genomgick jag 1955 en kurs i arkivkunskap, som landsarkivarien Robert Swedlund hade tagit initiativ till. På landsarkivet blev jag den första kvinnan som satsade på en bana som arkivtjänsteman, "litet lustigt", som en blivande manlig kollega uttryckte saken. Historia var huvudämnet i kursdeltagarnas nyförvade fil kand eller fil mag-examina.

Under arkivkursen presenterades vi för landsarkivets arbetsuppgifter: att förvara, vårda och tillhandahålla de lokala statliga myndigheternas äldre arkivalier från landsarkivdistriktet, som omfattade Göteborgs och Bohus län samt Skaraborgs, Älvsborgs och Värmlands län (de värmländska arkivalierna överfördes 1995 till Värmlandsarkiv i Karlstad).

Efter kursmånaden följde provtjänstgöring, då vi placerades i den moderna forskarexpeditionen och med bävan stod inför den praktiska uppgiften: Hur går man tillväga för att finna fram till just de uppgifter som forskaren önskar i mer än en hyllmil arkivalier? För att rätt utnyttja de arkivförteckningar, som enligt författningarna skall föras över varje arkivbildares särskilda arkiv, krävdes ingående kännedom om den lokala förvaltningens uppbyggnad och hur administration, rättsväsen, folkbokföring etc utvecklats och arbetat under skilda tider.

Vid sidan av den kinkiga handledningen av forskare i expeditionen fick vi börja ordna och förteckna arkiv. Det gällde då att bevara och återställa det ursprungliga mönster, som återspeglade arkivbildarens rutiner vid hanteringen av handlingarna.

Okunniga som vi var i dessa frågor fick vi goda råd och uppmuntran av landsarkivarien, som gick en daglig morgonrunda genom arkivet, och så fick vi alltid vid behov generös och insiktsfull hjälp av våra äldre kollegor, som alla gick in för yrket med stort engagemang. Här skall nämnas Gösta Lext, som 1958 efterträdde Robert Swedlund som landsarkivarie, då denne blev arkivråd i riksarkivet, Sture Mårtenson (senare stadsarkivarie i Norrköping) och Josef Edström (arkivråd i riksarkivet från 1972) - Sture och Josef, som i lunchrasten var dagvandrare över till Studentkåren intill och styrkte sig med ett parti brädspel, en klerikal tradition. Så var där Lars Nilsson (som i sin tur efterträdde Lext som landsarkivarie i Göteborg). Dessutom förekom yngre extra tjänstemän växelvis, såsom Bengt Rune Ferling (senare arkivchef för Stora Kopparbergs bergslags arkiv i Falun), Gö-

Bläck och Toner

för din Skrivare

Original, Pirat och Återfyllda

pappershornan.se

Aschebergsgatan 40 031-204206

ran Behre (blivande professor i historia), mina kurskamrater Jan Frisk (blivande stadsarkivarie i Göteborg) och Ola Christensson, som med tiden övergick till Göteborgs Universitetsbibliotek.

I landsarkivets bibliotek, då under omflyttning, skedde mitt första möte med den av många forskare för sin hjälpsamhet så uppskattade Bengt Sjögren. Vi hade nära samarbete med våra två kanslidamer Karin Hammar och Doris Vermdal, båda markanta personligheter. Inom denna lilla skara fick vi ett enastående gott kamratskap, som förstärktes under eftermiddagarnas gemensamma kaffepaus, ofta kryddad med livfulla – och lärorika – berättelser från inspektions- och inventerings-resor i det omfattande landsarkivdistriktet. Ett extra glatt inslag utgjorde här Åke Sällström (f d Lunda-spexare), sedan han anlät från landsarkivet i Lund. I slutet av 1950-talet rekryterades ett ”yngre garde” med bl a Beata Losman, som kom att bli den första kvinnliga landsarkivarien, och Per Clemensson, som faktiskt hade insupit landsarkivet med modersmjölken under faderns tid som chef där.

Här måste också nämnas det för den fysiska vården av de gamla slitna och skadade, ibland också mögliga och råttgnagda arkivalierna, så viktiga bokbinderiet, med dess tekniska expertis företrädd av bokbindarna Lundström, Spetz och Andreasson. (Spetz tog vänligt på sig uppgiften att slå en signal till mig, när min son i barnvagn ute i trädgården blev hungrig). En outhärlig del av personalen var givetvis våra två vaktmästare, arkivets omhuldade hustomte Holst ”med radarögat”, som alltid snabbt lyckades spana in varje felställd

arkivvolym, och den sällskapligt lagde Stockefors, som engagerade sig i forskarna.

Redan på 1920-talet hade landsarkivarie Gustaf Clemensson ombesörjt en personregistrering av bouppteckningar i landsarkivet och på 1930-talet kunde registreringsarbetet utvidgas med den extra arbetskraft i form av arkivarbetare, som ställdes till rådighet under depressionsåren. Icke minst registreringen av de många göteborgsförsamlingarnas kyrkoböcker blev ett i högsta grad tidsbesparande hjälpmedel.

Detta var innan mikrofilmning och digitalisering av data hade revolutionerat forskningsvillkoren radikalt. Mormonerna hade dock satt igång det stora Salt Lake City-projektet med mikrofilmning av Europas kyrkoböcker i syfte att i efterhand döpa äldre släktled. Så mikrofilmning för deras räkning pågick under många år i landsarkivets källare.

Även om arkivarbetarna främst var sysselsatta med person- och ortsregistrering förekom mer speciella arbeten alltefter personliga förutsättningar. En unik uppgift hade Frans Frölund, en oförlöst konstnärssjäl, som textade de mest formfulländade och läsvänliga titlar och volymsigna på de bunt-omslag, som tillverkades av Gerbers, f d överste i lettiska armén, tills de ersattes av moderna standardkartonger, förmedlade av Åke Sällström, vilka förseddes med förtryckta etiketter. Särskilt inom fältarbetet ute hos arkivbildarna medförde denna rationalisering stor tidsvinst.

På forskningssidan var Göteborgs landsarkiv det som kunde redovisa flest besökare och - 1955 - inte färre än 68 732

framtagna volymer. Till detta fina resultat bidrog att arkivet höll öppet också på kvällstid ett par dagar i veckan. Vilka var då forskarna? De som stod för det stora antalet framtagna volymer var släktforskare som ideligen beställde kyrkoböcker och husförhörslängder och kanske också mantalslängder Några kunde komma för en eller ett par dagar, kanske långväga gäster, bl a amerikaner, som sökte efter sina svenska rötter.

Bland dem, som förekom ganska regelbundet minns jag bl a de professionella släktforskarna löjtnant Aschan och fru Greta Bergman, som stod på landsarkivets trappa vid öppningsdags varje morgon och också Olof Ljung. Längre fram på dagen kunde stadens f d borgmästare Gösta Bäärnhelm dyka upp eller rådmannen Martin Hammar.

Flitigt förekom Olga Dahl, engagerad forskare i Göteborgs äldsta bebyggelsehistoria. Hon lade ned ett stort och värdefullt arbete med att reda ut roteindelningens ändringar i staden, vilket resulterat i databasen "Göteborgs tomtägare 1637-1807" (www.gbgtomter.se) Även maken Sven Dahl, professor i ekonomisk geografi, använde landsarkivets material i sina forskningar. Göteborgs äldre kvarter utforskades också av konsthistorikern Maja Kjellin, som publicerade åtskilliga artiklar i ämnet. Äldre bebyggelsehistoria var också något som Orustbon Henry Emanuelsson energiskt ägnade sig åt rörande Morlanda s:n.

Bland Enskilda arkiv i landsarkivet förvaras det Gibsonska familjearkivet, som John och Paul Gibson gick igenom, vilket ledde till att John utgav skriften "William

A VENYNS FOTKLINIK

Välkommen till en av de äldsta Fotklinikerna i Göteborg (etabl 1942)!

Vi erbjuder medicinsk fotvård, vårtfrysning, benvaxning, manikyrr och fot/benmassage.

Vi i har även försäljning av presentkort och diverse produkter.
En fika och ett leende ingår alltid! - Se våra fina omdömen på Eniro.se!

Jessica och Tove

Boka tid på tfn: 031- 16 92 87 - Geijersgatan 16, Göteborg

Gibson, 1783-1857, och hans söner", om deras skotske anfader och dennes företagsgrundande i Göteborg och Jonsered och kompanjon-skapet med Alexander Keiller. Bröderna Gibson lockade också kusinen Lizzie Waern till landsarkivet och det Waernska familjearkivet där.

Ett mycket speciellt arkiv, av medicinhistoriskt intresse, nämligen Kängö karantänanstalts arkiv, blev föremål för ögonläkaren Lars Öbergs forskning om koleraepidemin på 1830-talet.

De givna exemplen kan i någon mån illustrera mångsidigheten i landsarkivets bestånd.

Efter att en professur i ekonomisk historia hade inrättats i Göteborg 1954 vidgades forskningsfältet inom landsarkivet radikalt. Under Artur Attmans ledning som professor riktades uppmärksamheten mot de tidigare föga utnyttjade lokala källorna av ekonomisk-historiskt intresse i det västsvenska arkivdistriktet, inte minst det omfattande kamerala materialet.

De unga forskarna i ekonomisk historia med Rolf Adamson (1969 professor i Stockholm) i spetsen arbetade flitigt på landsarkivet, där ett särskilt seminarierum snart inrättades. Där diskuterades bl a Göteborgs handel och sjöfart i äldre tid, det stora sillfisket i Bohuslän under 1700-talet (Lars Nilsson), agrara förhållanden i Skaraborgs län (Lars Herlitz senare professor i Göteborg) och – inför institutionens första doktordisputation 1961 – Sture Mårtensons avhandling om Göteborgs bryggaregille. Institutionen lockade till sig alltfler forskare, och en mångfald av fruktbarande frågeställningar kom att behandlas med utgångspunkt i landsarkivets arkivalier.

Som värdefulla bidrag till förmedlingen av kunskap om landsarkivets material framstår landsarkivarie Gösta Lexts forskningsarbeten om mantalsskrivningen i Sverige före 1860 (utg 1968) och hans Studier i svensk kyrkobokföring 1600-1946. Ännu ett stort steg för att underlätta forskarens väg till arkiven togs med Per Clemenssons välbekanta och pedagogiskt utformade böcker om släktforskning, utgivna under senare år tillsammans med Kjell Andersson.

Inom själva arkivvården skedde stora förändringar under åren före och efter 1960. Efterkrigstidens snabba samhällsutveckling hade medfört helt nya utmaningar för arkivväsendet. Ett snabbt ökande pappersflöde inom den offentliga förvaltningen gjorde gallring och omhändertagande till centrala frågor hos de lokala lika väl som de centrala myndigheterna. På det lokala området blev en delegering av beslutsfattandet från riksarkivet till landsarkiven nödvändig.

Under 1950-talet utarbetades därför, med Robert Swedlund som drivande kraft, en ny, allmän, arkivstadga (jämte arbetsordning m fl arkivförordningar 1961), som fundamentalt ändrade landsarkivens befogenheter och arbetsuppgifter och innebar ett avgörande steg mot en modernare arkivvård.

Stora organisatoriska förändringar inom stat och kommun ställde stora praktiska krav på inordnandet av löpande arkivleveranser samtidigt med mottagandet av hela arkiv från upphörda myndigheter. De många landsfiskalsarkiven är ett exempel på vad detta innebar av merarbete för landsarkivets personal.

Det stora gallringsprojektet, vars utformning också hade Robert Swedlund som upphovsman, gick ut på att hänsyn skulle tagas till eventuell senare gallring redan vid en handlings tillkomst, så att det enligt gallringsbestämmelserna gallringsbara lätt kunde utskiljas från det som skulle bevaras för verksamhetens eget behov eller för framtida forskning. För en sådan planering

behövdes professionell handledning från arkivmyndigheten, vilket medförde ett tidskrävande fältarbete. Gradvis vidgades på detta sätt landsarkivets kontroll av arkivvården hos en myndighet till ett aktivt service-arbete, där arkivbildningen påverkades vid själva källan.

TÄNK PÅ DÖDEN

Så står det över en av portarna till Stampens kyrkogård. Vi som arbetar med den Långströmska klippsamlingen har också anledning att då och då tänka just på döden. Klippsamlingen består av allehanda urklipp med personalia, mest dödsannonser ifrån 1895 fram till 1948. Vi ser hur utformningen av och innehållet i dödsannonserna förändrats över tiden.

Dödsannonser över män har alltid namn och oftast även titlar, ibland ordens- och heders-tecken noterade. Det förekommer dödsannonser med texten "Mor är död" utan att vi får veta mors namn. Kvinnor har sällan titlar, änkefru, fröken och lärarinna förekommer. Många av de äldre annonserna har mycket kraftiga svarta ramar, som regel med ett kors och texterna är ofta mer utbroderade än idag.

Här några exempel:

- ... barnavännen Jesus har hemkallat vår innerligt älskade dotter... (1898)
- ... att vår innerligt älskade gosse stilla och lugnt avsomnade idag... (1905)
- ... efter ett långt och tåligt buret lidande djupt begråten av oss sex söner, sonhustrur, släkt och... (1919)
- ... har stilla glidit ifrån oss...(1920)
- ... har ingått i Guds eviga vila...(1921)
- ... att Gud till sig hemkallat min älskade...(1922)
- ... avled lugnt och fridfullt i tron på sin Frälsare...(1922)
- ... lämnade fridfullt jordelivet... (1923)
- ... innerligt sörjd och i tacksamt minne bevarad av oss...(1928)

Arbetet med den Långströmska klippsamlingen har pågått i föreningen på torsdagar sedan början av 1980-talet, inte alls i bokstavsordning utan med det material som Landsarkivet levererat till oss. Vi fortsätter arbetet och håller nu på med bokstaven H som visat sig vara en extra knepig bokstav att sortera. Det finns en oändlig massa efternamn på Ha, He, Hj, Ho osv. Troligen tar det ytterligare ett år innan vi är klara med H. Sedan

återstår endast en låda med bokstaven N. Allt färdigt material finns på Landsarkivet.

Den 15 september sätter vi igång igen efter sommaruppehållet. Besök oss gärna en torsdag och se vad vi håller på med. Vill du vara med oss och sortera, klippa och klistra är du hjärtligt välkommen.

Torsdagsgruppen:

Aina Nilson, Karin Gustafsson, Sonja Rindby och Torborg Vendeltun

Torsdagsgruppens arbete med att ordna Erland Långströms tidningsklipp i alfabetisk ordning, att klippa rent klippen och att klistra dem på A4 blad, "närmar sig" sitt slut. Föreningens ledning är dem ett stort tack skyldig för deras gedigna arbetsinsats och engagemang. Vi hoppas på nya insatser i föreningens tjänst. För närvarande pågår inventering av klippsamlingen som helhet och utarbetande av program för registrering av samlingen. För vidare arbetsäventyr behöver vi nya krafter att utöka och förnygra vår grupp med. Om du är intresserad tala med Sonja eller mig.

Per Clemensson, föreningens ordförande

*För ett Vackrare Hem ,
besök
vårt Konstgalleri*

GALLERI SCANDINAVIA

*Galleri Scandinavia, Berzeliigatan 14, Göteborg
Tel. 031 - 16 93 01*

Familjen Lindblom

Livets högtider - död och begravning

av Ingela Martenius

Idag har vi fjärrat oss från döden genom att institutionalisera den: de flesta dör idag på sjukhus eller hospis, och döden upplevs ofta som orättvis och ett misslyckande för läkarvetenskapen. Förr var döden alltid något att räkna med, något som vara nära alla – alla hade upplevt att förlora någon av sina allra närmaste, och ibland hör man att människor förr därför inte sörjde så djupt som vi gör idag. Men det finns gott om vittnesbörd i brev och dagböcker om att människor förr var minst lika förtvivlade som vi över att t.ex. förlora ett barn, något som vi idag sällan behöver uppleva men som var så vanligt förr.

Dödsorsaker

I olika rapporter kan vi idag glädja oss åt att Sverige har bland den högsta medellivslängden i världen, och att bli 80-90 år är vad de flesta av oss mer eller mindre förväntar sig. Vi vet naturligtvis att det inte alls var så förr. Det blir däremot skevt att tala om medellivslängd förr om man inte räknar bort barnadödligheten, som på vissa håll under vissa tider kunde överstiga 50 % (vi är idag nere i ca 0,4 %). Överlevde man barndomen fanns det dock en god chans att bli uppemot 60, kanske 70 år. Det fanns naturligtvis folk som blev äldre än så även förr, men det var oerhört sällsynt med någon som blev mer än runt 85 år.

Idag är det vad som brukar kallas livsstilsjukdomar, som hjärt- och kärlsjukdomar

och vissa cancerformer, som tar död på oss. Förr var det framförallt epidemier av sjukdomar som idag är utrotade eller inte finns i västvärlden p.g.a. bättre levnadsvillkor som dödade folk: det var smittkoppor, tyfus (kallat *nervfeber*), kolera, dysenteri (kallat *rödsot*), syfilis och barnsjukdomarna scharlakansfeber, difteri och mässling. Även lunginflammation var många gånger – ja, oftast – dödlig. Den verkligt stora dödsorsaken blev dock från 1800-talet TBC:n, den vita döden; något verkligt botemedel mot TBC kom inte förrän efter andra världskriget.

Även om tillgången på professionell sjukvård knappast kan kallas rikstäckande förrän på 1800-talet, så fanns den faktiskt också förr. Provinsialläkarna, statligt avlönade läkare som verkade på landsbygden, kom på 1600-talet; så sent som 1773 fanns dock i hela landet bara 43 provinsialläkare, med lika många assistenter. När det gällde barnsängskvinnor så hade så tidigt som 1682 en undervisningsanstalt för barnmorskor inrättats i Stockholm; utbildningen var 1808 sex månader. Men först 1777 kom en rikstäckande förordning om att alla socknar skulle ha minst en utbildad barnmorska. Hur väl lagen efterlevdes var emellertid mycket olika i olika delar av landet – i medeltal fanns det 1860 för hela riket en barnmorska på 1300 kvinnor; för Älvsborgs län fanns det dock bara en barnmorska på 7700 kvinnor medan det i Stockholm,

Epitafietavlan från 1772 i Släps kyrka, söder om Göteborg, över kyrkoherde Hjortberg med familj. Kyrkoherden och hans fru fick sammanlagt 15 barn, men bara åtta levde då tavlan målades - de sju döda barnen är dock med i bakgrunden eller ligger i krubborna. I samma anda blev det, när fotografiet uppfanns, populärt att fotografera den döde i sin kista. Foto Ingela Martenius.

Uppsala län och Skåne fanns en barnmorska per 500 kvinnor. Riktiga sjukhus började också inrättas på 1700-talet: 1765 och 1776 kom kungliga befallningar om att länslasarett skulle inrättas över hela riket, vilket också skedde. Så viss tillgång på professionell sjukvård fanns faktiskt; det större problemet var kanske istället att läkarna i vissa fall inte var så särskilt mycket kunnigare än de "kloka gummorna" som anlitas av folk ute i bygderna, eftersom läkarvetenskapen inte var så värst vetenskaplig.

Memento Mori – Tänk På Döden

Idag är det relativt få av oss som planerar för vår egen begravning, även fast t.ex. Fonus ofta propagerar för det. Förr ägnade många sig åt att ge minutiösa instruktioner om hur de ville ha sin begravning; det var

oerhört viktig att få "en hederlig begravning", där inget snålades på utan familjen kunde vara stolt över den och se på den som ett fint äreminne över den döde. Följaktligen lade man undan för begravningen – först och främst kanske pengar. Så t.ex. hade hantverkarskråna egna sjuk- och begravningskassor dit medlemmarna betalade en avgift och sedan fick utbetalat bidrag för – ibland t.o.m. helt bekostat – begravningen; även efterlevande änkor kunde täckas av en sådan försäkring. Hade man ont om pengar var det märkligt nog – för oss idag – begravningsförsäkringen man prioriterade, inte sjukförsäkringen. Sådana här kassor startades i mängd under framförallt 1800-talet och kvarlevde faktiskt så sent som in på 1930-talet.

Men inte bara pengar lades undan. På 1950-talet hjälpte en tonårsflicka sin mormor att gå igenom några lådor på vinden och fann ett helt perfekt tyg till de på den tiden så populära styvstärkta underkjolarna – men nej, meddelade mormodern lugnt, det tyget kunde hon inte få, det var undanlagt till mormoderns svepning. Ett sekel tidigare var det vanligt att bönderna tog undan särskilt bra plankor när de avverkade skog, för att ha till sin – och övriga familjens – kista. En del t.o.m. tillverkade kistan själva, och provlåg noggrant så att kistan passade.

Men inte bara begravningen planerades noga, man förberedde sig också noga på att dö. Varje allvarligt sjukdomsfall hade ju som potentiell utgång döden. Man gav dock verkligen inte upp på en gång, utan provvade på allt som både läkarvetenskap och folktro kunde erbjuda. Även religionen användes: det bads förböner i kyrkan för de sjuka. Särskilt stor kraft ansågs det ge om förbön bads i tre kyrkor. Men när man till slut förstod att inget hjälpte, resignerade både den sjuke och familjen; nu var det dags att förbereda sig på att dö en bra, värdig död. En bra död var en förberedd död, en ond död var en bråd död (den hade inte nödvändigtvis med mord att göra på den tiden). Prästen tillkallades för att den döende skulle få höra tröstens ord, kunna lätta sitt samvete och få Guds förlåtelse samt undfå nattvarden. En präst fick inte undandra sig dessa besök, inte ens om det gällde de mest smittosamma sjukdomar; enligt 1686 års kyrkolag fick en präst som uteblev böta med halva sin årsinkomst första och andra gången det hände – hände det en tredje gång blev prästen avsatt.

Vissa åtgärder kunde också vidtas för att

underlätta döden: den döende kunde få ett ljus i handen och klockan kunde stannas. Vidare skulle det vara tyst i sjukrummet, ingen skulle gråta eller klaga högljutt. I taket ovanför den döende kunde man ta bort en bräda för att själen lättare skulle kunna lämna kroppen.

Dödsfallet

Idag är vi vana vid att dödsfall sker på sjukhus och att en begravningsbyrå tar vid, så att de efterlevande i princip bara behöver infinna sig till begravningen. Förr dog folk hemma och allt som skulle till för en begravning sköttes av släkt, vänner och grannar.

Så snart någon hade dött började en rad aktiviteter. Först skulle den döde tvättas noga; i socknarna fanns det oftast äldre kvinnor som skötte det – inte sällan samma person som var brudpåklederska. Därpå skulle den döde kläs, så fint som huset förmådde. Många hade sparat sin brudgumsskjorta/brudsärk för ändamålet. Det hörde också till att den döde fick fina, vita strumpor, gärna stickade i dyrt bomullsgarn. I kistan – som ofta var svart för vuxna och vit, gul eller blå för barn och ungdomar – lades först hyvelspån och ovanpå det ett lakan; en kudde gjordes ofta av det lakan den avlidne dött på. Därefter lades den döde i kistan och ett lakan, ofta brudlakanet, sveptes om.

Några, oftast män, gav sig av genast efter dödsfallet för att meddela släkt, vänner och grannar om det inträffade. Var inte prästen närvarande måste också han underrättas genast – och inte minst måste klockaren få reda på dödsfallet. Klockaren skulle nämligen ringa själarिंगning, helst samma dag

som dödsfallet inträffade. Kom man för sent med budet fick klockringningen vänta till nästa dag. Det var nämligen noga reglerat när och hur det skulle ringas för olika personer. Det heter så fint att inför döden är vi alla lika – men när det gällde klockringning, begravning och gravvård fanns det ingen likhet. Tidpunkten för klockringningen avgjordes av den dödes sociala status: ju senare på dagen desto finare. För fattigt folk kunde man ringa så tidigt som 08.30 på morgonen, medan man ringde för adeln kl. 12.00 – övriga dessemellan. Hur länge det ringdes avgjordes av den dödes ålder; för ett barn ringdes några minuter, för äldre personer ringdes en timme eller mer. Hade socknen flera klockor ringdes i den lilla klockan för kvinnor och i den stora för män. För kungliga kunde det ringas i en timmes tid varje dag i ett helt år, men för dödfödda barn och självmordsoffer fick man inte ringa alls. I folktro hjälpte klockringningen den dödes själ ur skärselden och in i evigheten, men prästerna var inte alltid helt välviliga till själaringningen eftersom tron på den var en kvarleva från den katolska tiden. På vissa håll infördes därför att ringningen dels kostade pengar, dels skedde bara vid vissa, bestämda tidpunkter.

Exempel på hur sorgkläder från Bohuslän resp. Småland kunde se ut. Lägg särskilt märke till de breda fällarna på förkläderna, ju närmare släkt man var med den döde, desto bredare fäll. Foto Ingela Martenius.

I sorgehuset satte man upp vita lakan för alla fönster, ofta täcktes också möblerna med lakan. Särskilt viktigt var det att svepa in eventuella speglar, annars kunde det spöka. Världsliga prydnadsting och tavlor plockades undan – och t.o.m. krukväxterna sattes det vitt papper runt. I rummet där den döde skulle ligga fram till begravningen (det kunde vara en bod eller en loge om inget lämpligt rum fanns inomhus) kläddes vägarna med vita lakan som ibland pryddes av girlanger av svart ull, på golvet ströddes

ofta hackat enris och en tavla med den dödes namn, födelse- och dödsår samt en lämplig psalmvers hängdes gärna upp.

När den döde i sin kista så placerats i rummet var det dags för folk att komma och "skåda liket". Självklart kom alla i byn, även små barn, men även från andra byar kom man. Det var sed att röra vid den döde, för då skulle man enligt folktron inte besväras av honom igen. Natten innan begravningen hölls så likvaka. Likvakan förbjöds

egentligen i 1686 års kyrkolag, men den var så fast förankrad hos allmogen att den inte gick att hejda – en likvaka var något man såg fram emot som ett nöje med samvaro, mat och dryck.

Begravningen

Begravningar ägde förr rum på söndagar, innan högmässan. Begravningsföljet samlades då tidigt i sorgehuset, för likets utfärd. I äldre tider höll prästen en utfärdsandakt, men då högmässan riskerade att förenas förbjöds detta i 1686 års kyrkolag. Istället blev det någon i byden ansedd person som höll en kort andakt med bön och psalmsång; ofta avslutades den med s.k. minnesdrickning, d.v.s. man skålade för den dödes minne. Minnesdrickningen dröjde sig kvar längst på västkusten där den kunde förekomma så sent som på 1970-talet. Därefter kunde begravningskonfekt, invirad i svart och vitt papper, som ibland dekorerats med t.ex. änglar, utdelas; konfekten sparades och vissa kunde ståta med hela samlingar på spiselkransen.

Så spikades kistan igen och liket bars ut ur huset; det var noga att det skedde med fötterna först för annars kunde den döde se dörren och komma tillbaka. I socknarna var man uppdelade i särskilda bårslag som efter viss turordning ställde upp och bar; nära anhöriga skulle däremot inte bära. Själva båren som kistan bars på, lånades ut av kyrkan, liksom bårtäcket. I äldsta tider bars båren för hand hela vägen, men var det långt kunde den släpas efter hästar. Ett begravningsståg gjorde ett djupt och högtidligt intryck, och ju längre processionen var, desto finare ansågs den vara. I städerna åkte begravningsgästerna i häst och vagn i procession efter likvagnen och det hände att man satte in tomma vagnar i tåget för att det

skulle bli riktigt pampigt.

Det var förr ovanligt med begravnin g kyrkan. Kistan fördes istället direkt till graven och jordfästes där; var den döde tillräckligt fin var dock graven inne i själva kyrkorummet. Mot betalning kunde kyrkan få användas av vem som helst, och när kyrkorna sedan fick uppvärmningsanordningar började de användas mera allmänt vid otjänlig väderlek.

Begravningen skedde förr med så mycket pompa och ståt som kunde åstadkommas, det var en riktigt hederlig begravnin g. Att begravas "i stillhet" betydde att den döde begravnin gdes i vigd jord av ren nåd, t.ex. någon som begått självmord, alltså en "ohederlig" begravnin g. När så även arbetarklassen – t.ex. genom idogt sparande i begravnin gskassor – fick råd till pampigare begravnin g, började istället överklassen med bruket att begravnin g i stillhet!

Gravöl

Efter begravnin gen begav sig begravnin gsgästerna tillbaka till sorgehuset där det blev gravöl. Gravölet skulle vara en riktigt ordentlig måltid, med många rätter. Det blev dock inte så dyrt som man skulle kunna tro eftersom gästerna hade förning, efter vissa bestämda regler, med sig. Gravölet var till en början en allvarlig tillställning, men vartefter mat – och framförallt alkohol – gjorde verkan kunde det många gånger bli ordentligt uppsluppet. Som avslutning serverades gärna en tårta, garnerad i svart och vitt. Gästerna fick sedan inte gå tomhänta från kalaset; på landet skulle de ha tillbaka en del av förning, och i städerna fick de

En begravning i Kville i Bohuslän 1933. Männerna har frack och kvinnorna bär serserligen svart, men mycket eleganta kläder. Kistan är svart - med präktiga handtag - och en krans med vita kallar. Foto Anna-Carin Betzén.

med sig t.ex. en stor kringla hem.

Kläder

Redan under antiken användes svart till sorgkläder. I Skandinavien finns vissa be-lägg för att svart sorgdräkt använts redan på 900-talet. Riktigt slog dock svart inte igenom förrän modedräkten blev svart efter förebild från den s.k. spanska dräkten under renässansen. Från den här svarta mode-dräkten stammade hovets sorgdräkt, som för kvinnor var svart med en stor vit krage och ett vitt förkläde – vilket fortfarande är aktuellt i högborgerliga kretsar: svart bärs på alla begravningar, men svart och vitt bärs för de allra närmaste. Män bär då vit

slips och kvinnorna bär en vit krage till den svarta dräkten. Klädseln överensstämmer också exakt med den "allmänna" sorgklädseln för folkdräkter. I vissa landsdelar tog sig dock sorgklädseln något annorlunda ut: i t.ex. Dalarna finns gula och gul-svartrandiga förkläden till sorg, och speci-ellt i Skåne hade man länge den vanan att bära en kjol på huvudet (effekten blev som en afghansk burka) vid sorg. Mäns sorg-klädsel har i alla tider varit enklare; så t.ex. kunde det räcka med att binda ett sorgflor runt hatten. I vissa länder kan en kunglig dam bära vit sorgklädsel istället för svart;

det skedde vid det engelska kungaparets franska statsbesök 1937 då drottning Elizabeth ("drottningmodern") hade sorg efter sin mor och hade en garderob helt i vitt.

Sorgklädseln lades inte av genast efter begravningen. Allmogekvinnor bar sorgkläder efter nära anhöriga åtminstone ett år – vilket stämde med att kvinnor inte fick gifta om sig förrän ett år efter maken dött (män behövde bara vänta 6 månader med omgifet). I borgerliga kretsar ansågs det att en änka skulle bära sorg i tre år; efter det första året kunde hon dock korta den anställånga slöjan till axlarna.

Antikvariat
Genealogica

Köper & Säljer

böcker för släktforskare & personhistoriker

Beställ katalog

E-post: katalog@genealogica.com

Telefon: 070 - 666 02 20

eller ta en titt online

www.genealogica.com

Födelseuppgifter 1880-1920 sökbara hos Ancestry!

För första gången i Sverige har födelseuppgifter för personer födda 1880-1920 indexerats på namn! Det gör det enklare att hitta dina förfäders födelseuppgifter även om du inte vet exakt när och var de föddes. Sök på dina förfäders namn och när du hittat rätt person kan du titta på den skannade bilden från SCB-materialet och hitta uppgifter som hjälper dig att gå vidare i din forskning. Drygt 5,6 miljoner födselar har gjorts sökbara på detta sätt.

Med ett Sverige-abonnemang kan du även ta del av uppgifter från samlingarna Sverige, kyrkböcker, 1500-1937, Emigranten Populär, födelseuppgifter från Sveriges Dödbok 1947-2006, passagerarlistor från Göteborg och mycket annat.

Ett Sverige-abonnemang kostar endast 995 kr/år och beställs på www.ancestry.se. World Deluxe-abonnemanget som ger dig tillgång till allt material hos Ancestry kostar 1 995 kr/år. Som medlem i en släktforskarförbund får du 25 % rabatt och betalar 1496 kr för ett år.

Abonnemang med medlemsrabatt beställs på <http://www.ancestry.se/sveriges>.

 ancestry.se

Dråpet vid Store Mosse

av Åke Möller

När befolkningen i början av 1800-talet växte krävdes mera odlingsbar jord för att alla skulle få mat. Kronan stimulerade uppodling av ny åkermark och ränthemästare Enander i Mariestad blev en flitig nyodlare.

Artikeln nedan handlar egentligen om ett dråp, men också om flera tidstypiska företeelser, som arbetsvandring och vidskepelse, där en spådom väger tyngre än livet på en kamrat.

Ränthemästaren vid Länstyrelsen, Georg Enander, hade genom nyodling anlagt gården Stengårdshult. Sommaren 1816 började han också att dika ut och odla upp Store Mosse.

Arbetskraften hämtade Enander från Värmland. 20 unga män hade vandrat ner från Fryksdals härad och skulle arbeta på mossen hela sommaren. De inhystes vid Ramslåttan, Hinken och på torp som tillhörde Korstorp. Drängarna fick förstås inte bo inne i bostadshuset, utan fick iordningställa sina sovplatser i höladorna.

Likfynd i skogen

När krukmakare Forsberg en morgon i augusti 1816 åkte till skogen för att hämta ved, upptäckte han en död och svårt misshandlad man nära Ramslåttan. Hela kroppen var vanställd av sår och blånader och huvudet hade krossador. Den döde visade sig vara 24-åriga drängen Erik Nilsson från Sunne, som arbetade på Store Mosse.

Förövarna avslöjades när länsmanen upptäckte en blodfläck på en hatt. Erik

Nilssons arbetskamrater Nils Olofsson och Olof Muhr erkände då omedelbart. Båda greps och fördes till häktet. De berättade i förhören exakt samma historia, som sannolikt beskriver det verkliga händelseförloppet.

"Sällning" efter en tjuv

Under sommaren hade Nils Olofsson blivit av med sin plånbok. Den innehöll mer än en månads lön, och han var övertygad om att den hade stulits. Hans kamrat Olof Muhr berättade att han hade hört att Carl Adolf Peterzéns hustru, 31-åriga Catharina Dubb, kunde spå genom "sällning". Makarna Peterzéns bodde på Ramslåttan, där Muhr var inhyst.

Catharina Dubb lovade att hjälpa dem. I ett vanligt säll placerade hon två psalmböcker, en vigselring och en ärvd nyckel. En ullsax trycktes genom sållets botten och i dess öglor trädde hon och Nils Olofsson var sitt finger. Sedan fick Nils räkna upp namnen på alla dem som hade haft möjlighet att stjäla plånboken. Bland dem fanns alla drängarna vid Store Mosse.

Både Nils och Olof noterade att "sället av egen kraft eller osynlig orsak ... vridit sig, då Erik Nilssons namn nämndes". De var helt övertygade om att "sällets rörelser betydde att Erik Nilsson skulle ha tagit den bortkomna plånboken". Catharina Dubb avkrävde dem nu ett löfte: att inte berätta för någon om sällningen, framför allt inte för hennes man. Olof Muhr lovade dessutom att han skulle hjälpa Nils att förmå den utpekade att er-

känna stölden.

Två slår den tredje

Några dagar senare lyckades de få med sig Erik Nilsson på en kvällsvandring. I närheten av Ramslåttan slog Nils omkull Erik och gemensamt släpade de in honom i skogen. Där drog de ner Eriks byxor över skorna och de övriga kläderna upp över huvudet. När Erik inte erkände stölden slog de honom med grenar och störrar tills han inte kunde resa sig. Sedan lämnade de honom. Morgonen därpå hittades han död.

Rättegång och dom

Nyckelfrågan under rättegången var Catharina Dubbs medverkan och ansvar. För henne måste det ha varit en katastrof att bli anklagad. Hon kom från en ansedd släkt och tillhörde stadens förnämre kretsar. Nu riskerade hon ett strängt straff. Men "*hon försäkrade att hon aldrig utfört en sådan vidskepelse eller talat med dem därom*". Trots hård press nekade hon envist "*i följd av ett rent samvete, till hån för falska ryktens utspridande och säkerligen till alla kaffe-societeters förgärlse...*".

En enig rådhusrätt ansåg Nils Olofsson och Olof Muhr vara lika delaktiga och de dömdes för dråp att "*ge liv för liv och halshuggas*". Däremot gick det inte att döma Catharina Dubb mot hennes nekande, eftersom bevis saknades. Hovrätten gjorde ingen ändring i domen.

Nådeansökan

Nils och Olof skrev till kungen och begärde "*den Mildaste Konungs nåd om försköning från dödsstraffet*". På juldagen 1816 kom svaret, undertecknat av Carl XIII personligen. Domen mot Nils Olofsson stod fast. Olof Muhr beviljades nåd och skulle i

stället avtjäna livstids straffarbete på fästningen i Marstrand., - men Olof föredrog dödsstraffet !

Avrättningarna genomfördes på förmiddagen den 12 februari 1817 "*på Mariestads grund bredvid stora Landsvägen till Hasslerör*". Beskrivningen stämmer väl överens med en karta från slutet av 1600-talet, som då visar avrättningsplatsen där Högelidsparken nu finns.

Landshövdingen hade kallat upp skarprättaren Niklas Beckius med sin bila från Göteborg. Magistraten fick instruktioner att samla "*nödigt antal handräckningsmanskap av stadens innevånare*" för att bilda en spetsgård.

Givna regler och beskrivningar från andra orter gör att man mycket väl kan föreställa sig hur avrättningarna i Mariestad gick till. Efter att ha mottagit nattvarlden i häktet fördes Nils Olofsson och Olof Muhr med hästskjuts till avrättningsplatsen i Högelid. Längs gatorna trängdes folk för att få se en skymt av de dödsdömda.

Runt avrättningsplatsen stod spetsgården. Den kunde bestå av mer än hundra man och deras uppgift var att hindra obehöriga att ta sig fram till stupstocken. Utanför spetsgården trängdes allmänheten, med barnen längst fram - eller uppklätrade i träden. Många föräldrar ansåg det vara uppfostrande att visa sina barn hur det kunde gå om man inte skötte sig.

De dömda fördes fram till stupstocken, domen upplästes och prästen bad en bön. Sedan försågs de med ögonbindlar innan de - en i taget - fick falla på knä med halsen mot stocken. Skarprättaren Beckius hanterade bilen med van hand; han hade många avrättningar bakom sig.

Det här var sista gången som en bödel behövde tjänstgöra i Mariestad.

Spetsgård enligt Wikipedia.

Spetsgård ställdes upp vid offentliga avrättningar i Sverige. Folk blev utkommenderade till avrättningsplatsen försedda med långa käppar, för att bilda två ringar runt platsen.. Den inre ringen höll käpparna riktade utåt, den yttre ringen käpparna riktade inåt, så det bildades ett kors av käppar.

Enligt folktron skulle den dödsdömda bli fri och domen mista sin kraft, om han innan avrättningen slet sig fri och lyckades kasta sig över de två ringarna och rymma. Därför var man alltid noga med organiseringen av spetsgårdarna.

Aktuella nyförvärv till GRS bibliotek

Böckerna är ännu ej till hemlån

Svenskt silversmide

*av Erik Andrén, Brynolf Hellner, Carl Hernmarck och
Kerstin Holmquist..Guld- och silverstämplar 1520-1850*

Mästarnas signaturer 1650-1850

av Torsten Sylvén.

*Snickarmästare, spegelmakare, stolmakare, förgyllare, glasmästare och
tapetserare.*

Stämplor, namnteckningar, signaturer och etiketter på antika möbler.

Systemen Svensson i Majorna. Sångerna och livet

Soldatliv

av Björn Lippold.

Den indelte soldaten och hans familj på torpet och i tjänsten.

Sveriges Adels kalender 2010

Svenska slott och herresäten

Göteborgs stifts Herdaminne 1620-1999

av Anders Jarlert, Bengt O.T.Sjögren och Ann-Britt Johansson.

Göteborgs Jubileumspublikationer 1922-35

Historiskt kartverk över Göteborg 1624-1921

LANDET RUNT ur olika medlemsblad

Joel Holger redogör här kortfattat för ett urval läsvärda artiklar i andra förenings medlemsblad.

G R S byter Västanbladet med omkr. 60 st andra förenings tidningar och dessa finns tillgängliga att läsa i G R S bibliotek.

DISKULOGEN. Föreningen DIS

Nr 92 April 11. Stockholms Spårvägsmuseum lägger nu ut en databas över anställda 1909-1967. www.sparvagsmuseet.sl.se / Veta mera - Claes-Göran Bergstrand skriver om 'Bröderna Eliasson. De första dalmålarna i Siljansbygden'. På 1770-80-talen började två bröder MålarErik Eliasson och Tägt Elias Eliasson under nödåren arbetsvandra söderut på herrarbete, målade skåp och väggytor hos allmogen och de mer välbeställda. Flera tog upp idén i Rättviks- och Leksandstrakten. Denna folkkonst upphörde i slutet av 1800-talet. - Jonas Magnusson har medverkat i bildandet av 'Svenska Haplogruppdatabasen'. Det handlar om personer som utfört DNA-analys och gruppering till något land eller trakt. - Bokanmälan: 'Till Sverige - historien som aldrig blev berättad' av Bertil Oppenheimer. Hans judiska föräldrar höll sig gömda i Holland ända till 1943, då de fick svenskt medborgarskap genom kontakter i Sverige och kunde resa hit. - 'Lantmåteriets tjänster'. En sammanställning berättad av Lars Envall.

HALLANDSFARARES INFORMATION. Hallands Släktforskarförening

Nr 92 Juni 11. 'Var döpte man sitt barn?' har utretts av Lars Bondeson. Enl. gängse sed och lag: i kyrkan, helst i samband med högmässan. Efter högmässan fick de 'oäkta' hålla till godo. I nödfall kunde dopet ske på annan plats, inom det åttonde dygnet enl lag 1686. Med tiden blev 'annan plats' vanligare! - Sven-Arne Svensson redogör för alla halländska nyhetstidningar under årens lopp. Den första är från 1825.

HÄRADSBLADET. Dals Långed (Dalsland)

Nr 1/11. Törner Olsson berättar om 'Skördearbete förr i tiden'. Hur bondens arbete

har utvecklats från 1900-talets början, till dagens stora enheter. Där våra förfäder röjt med svett och möda planteras nu granskog eller marker växer helt enkelt igen.

KGF-NYTT. Kronobergs Gen. Förening (Småland)

Nr 113 Juni 11. Conny Gustavsson har forskat om 'Tillnamn bland bönder' och då främst i Kronobergs län. (Tillnamn = efternamn.) I äldsta tider hette gemene man: Eskil i Hult, Germund i Ryd etc. Patronymikon var förbehållet frälsfolk. På 1600-talet antog de välbeställda bönderna kärnfulla släktnamn: Ring, Svart, Hane, Räv, Kåre etc. och patronymikon började användas även bland gemene fram till omkr. senare hälften av 1800-talet, då det, som alla vet, kom ur bruk i Sverige. - 'Brunnsläkaren Henrik Kindblom i Ryd' av Leif Kindblom. Kurorten Ryd var i verksamhet 1892-1944. Antalet anställda under sommarsäsongen var omkr. 75 personer (baderskor, sjukgymnaster, tallbarrskokare, ekonomi- och kökspersonal, vaktmästare etc). Även i själva samhället hyrde man ut rum till brunnsgästerna.

MIMERS BRUNN. Vättelejuset (Västergötland).

Nr 2/11. Niclas Mossberg skriver om 'Götiska Förbundet - det västsvenska ordenssällskapet för patriotism, mandom och redlighet'. Det bildades 1815 i Tunhem invid Hunneberg. Detta som en följd av riksförbundet (Geijer, Tegnér m.fl.) i Stockholm, bildat 1811. Götiska Förbundet har sedan 1975 sina lokaler i Skansen Lejonet i Göteborg. - Om 'Medeltida mat' berättar Esther O'Hara. - 'Från malsten till vattenkvarnar' handlar bl.a. om skillnaden mellan skaltkvarn och hjulkvarn. - Chr. Ström skriver om 'Varberg,

200 år som kurort'. 1811 började man 'dricka brunns' vid Svartekällan i Apelviken.

NOLASKOGS Hembygds o. Släktforsk. (Ångermanland)

Nr 94 Mars 11. Numret innehåller nyttiga internetadresser till Folkräkningar i Danmark, Kyrkböcker i Norge m.fl. - Lite historik om Valloner.

ROTPOSTEN. Jönköpingsbygdens Gen.För.
Nr 2/11. Föredrag av Clas Tollin refereras: '1600-talets byakartor'. Kartorna upprättades av Lantmäteriet (bildat 1628), Skåne, Halland och Bohuslän saknas, då dessa län tillhörde Danmark. De hittas gratis på www.riksarkivet.se
Visa kartsamlingar / Sök ort- och personnamn eller sök via karta. Ladda först ned plug in DjVu. Se även Västanbladet nr 1-2011. (Ett annat källmaterial är på Lantmäteriets webbplats.) - Elisabeth Eklund refererar föredrag om 'Forskning i Stockholms-källor på Internet'.

RUNSLINGAN. Upplands Släktforskarför.
Nr 2/11. Föredrag av Arnold Barton refereras (med mycket information): 'Erik Janssons skiftande följe i Sverige och Amerika'. Erik Jansson, bondeson från Biskopskulla i Hälsingland, predikade som självutnämnd profet. Utvandrade 1846 till Illinois, följd under de närmaste åren av ca 1500 anhängare, s.k. "Erik Janssare". Erik Janssons öde blev tragiskt, han mördades 1850 och många avvek till andra trossamfund. Kolonin upplöstes helt 1870.

SLÄKT och BYGD. Österlens Släkt- o. Folklivsforsk. förening

Nr 2/11. Här berättar Helge Andersson (1957) om 'Skånes milstenar'. De uppställdes under åren 1670-1765, Men 1878 infördes metersystemet i Sverige och den nya milen blev något kortare än den gamla. Stenarna flyttades dock inte. De är idag skyddade enl fornminneslagen.

SLÄKTDATA. Föreningen SLÄKTDATA

Nr 2/11. Karl-Gustav Rosborg lämnar informa-

tion om SVAR:s sidor på Internet, t.ex. Sidonummering, Bouppteckningsregister, Provinsialläkarberättelser mm. - 'Våra liv är också historia' skriver Gerd Röländer. och ger exempel från sin egen ungdom och vuxenliv; hur det var förr. Hon uppmanar oss att skriva ned egna erfarenheter om vår levnadsmiljö.

SLÄKTHISTORISKT FORUM. Sveriges Släktforskarförbund

Nr 2/11. Mats Karlsson porträtterar Nils Marelius. - Peter Pettersson berättar om Amerika-Centret i Karlstad samt Emiweb. Man har många databas-projekt på gång, t.ex. Minnesotas folkräkningar (vart 5:e år), Emigrantfotografier, Svenskamerikanska föreningar mm. Abonnemang krävs. - Låle Svensson redogör för Arbetarrörelsernas Arkiv i Stockholm www.arbark.se - 'Svenska Ancestry tar form hos Genline'. P. Pettersson redogör för kopplingen Genline-Ancestry. Man kan abonnera på antingen 1) Sverigeabonnemang, som innehåller huvudsakligen det gamla Genline eller 2) World DeLuxe abonnemang, som täcker Ancestrys samtliga internationella arkiv.

Nr 3/11. 'Unga söker rötter på nya sätt'. Mats Karlsson skriver om de försök som gjorts att bilda ungdomssektioner av intresserade. P-O Widing intervjuas om Genealogisk Ungdom, som fanns till på 1970-talet. - 'Norrköping - staden vid strömmen'. Peter Pettersson har sammanställt stadens historia. - 'Landets gruvor var en stat i staten'. Anna-Karin Westerlund ger en bakgrund till de olika bergsarkiven i landet, indelningar och befattningshavare.

SLÄKTSPEJAREN. Vasanejdens Släktf. (Finland)

Nr 3 Mars 11. Temanummer med flera artiklar om nödåren i Finland 1867-68. Recept anges på barkbröd !

SLÄKT-TRÄDET. Nordvärmlands Släktforskarförening

Juni 11. 'Inga fattigglappar'. I nuvarande Sunne kommun slog sig finländare ned på inbjudan av Karl IX under 1600-talet. De kunde förvandla

skogsmark till bördig jord, som gav stora skördar. Boskapen togs in om natten i inhägnader av sten som skydd mot rovdjur. - 'När järnspisen kom till byn'. År 1895 murade man in en Norrahammars järnspis. Tidigare gällde en öppen eldstad med kokkärl på ben, och man fick arbetsljus av elden under mörka vinterkvällar. Nya kokkärl inköptes och grannarna kom på besök för att se på nymodigheten.

STRÖDDA ANNOTATIONER. Örebro Släktforskare

Nr 45 Febr. 11. På framsidan en fin bild av en korpral på 1890-talet. - Karin Lindeberg, Kumla, skriver att 'Min mormor åkte till Amerika'. - Stefan Nilsson, Asker, redogör för 'Biografier över svenskar i Amerika' med länkar och hur man söker.

UDDEVALLA-BLADET. Uddev. Släktforsk.

Nr 1 Jan. 11. Kent Andersson redogör här för 'Forska vidare i udda arkiv'. Han ger tips om en rad arkiv, som vi inte alltid tänker på.

Nr 2/11. Berättar Bosse Ljungqvist och Nore Berndtsson från Sällskapet Lelångenbanan i Uddevalla. Järnvägen Uddevalla-Bengtstors invigdes 1895 av Kung Oskar II. År 1964 var järnvägsepoken slut. Sällskapet har en modelljärnväg av banan, som förevisas i sina klubblokaler.

VI SLÄKTFORSKARE. Strömstads Släkttf.

Nr 29 Febr. 11. Anna Trogen berättar om Hilma Svedal, född Wounsch (1870-1965), som grävde guld under 15 år i Klondyke tillsammans med maken John Svedal och hade en fängslande levnadshistoria. Hemkommen till Sverige byggde hon ensam sitt "Alaska" på en ö utanför Strömstad.

VÄRMLANDSANOR. Värmlands Släktforskarförening

Nr 1 Mars 11. En lärorik och tankeväckande artikel av Birgitta Juås, som forskat i sockenstämmoprotokoll från Glava sn 1746-1862. Protokollen handlar om kyrkliga frågor, fattig- och sjukvård, om sockenmagasinet mm. Man tillsatte också en 'häradsglasmästare' och ut-

dömde straff för lindrigare brott (skamstraff i stocken), t ex lägersmål, fylleri, ryktesspridning och snatteri. De grövre brotten dömdes av häradsrätten. - Anneli Bihl och Karin Wiik ger värdefulla synpunkter om 'Utomäktenskapliga barn och okända fäder'. Lagstiftning och en mängd alternativkällor behandlas, liksom lästips.

Nr 2 Juni 11. Hans Högman redovisar ett flertal 'Begrepp från det gamla bondesamhället': Torp och torpare, Skatte-, Krono- och Frälsebönder, Landbo, Backstugusittare, Undantag, Inhysheshjon, Fattighjon, Statare m.fl.

VÄSTGÖTAGENEALOGEN. Västgöta Genealogiska Förening

Nr 4 Dec. 10. Tema 'Arkivens dolda skatter'. 'Kommunarkiven i Västergötland', 35 st, listas och beskrivs med innehåll, kontakter och tillgänglighet. Regionarkiven i Göteborg, Mariestad och Västernorrland behandlas även, liksom andra fristående lokala arkiv i bibliotek och museer, såsom folkrörelse- och föreningsarkiv. Allt sammanställt av I.Holmquist, K. Olofsson och L.Svahn. - 'Regler kring arkiv' tar upp myndigheternas skyldighet att bevara, ordna och vårda allmänna handlingar med sekretess och enl. offentlighetsprincipen.

Nr 1 Febr. 11. 'Så var det förr - soldat Renström berättar' av Nils Bergqvist. Indelte soldaten Emil Renström (1871-1954), Toarp sn, Ås kompani i Älvsborg Regemente; hans liv från barndomen, skolgång, familj och soldatliv skildras på ett fängslande sätt. Han tjänstgjorde som indelt soldat 1890-1931. Även far, farfar och morfar hade varit soldater. - Anna-Lena Andersson, Vargön, berättar om 'Kartan - en viktig källa för släktforskaren'. Det handlar om kartor från det första Statliga lantmäteriet 1628, Storskifte 1757, Enskifte 1807, Laga skifte 1827 fram till nutida ekonomiska kartan i Sverige. Men även om de allra äldsta från Babylonien, Kina och Egypten.

Nya medlemmar jan - juli 2011

Abrahamsson, Birgitta	Fredrik Bagges gata 9, 442 66 Marstrand	
Abrahamsson, Åke	Lantmilsgatn 24, 421 37 V. Frölunda	031-426695
Ahlqvist, Kerstin	Olshammarsg. 14, 4tr. 422 47 Hisings Backa	031-582216
Andersson, Ainor	Västra Andersgårdsgat.10, 417 15 Göteborg	
Andersson, Anita	Skogsmilsgatan 21, 421 37 V. Frölunda	031-474062
Bergström, Majvor	Oluff Nilssons väg 7, 433 36 Partille	0763-084100
Björklund, Rolf	Bredången 41, 427 36 Billdal	031-911702
Borg, Gösta	Fyrverkaregatan 3 B, 413 21 Göteborg	0730-515633
Claesson, Lilian	Önskevädersgatan 55, 418 35 Göteborg	031-545646
Dahlman, Lisbeth,	Smyckegatan 35, 426 50 V. Frölunda	031-470986
Danbratt, Folke	Norra fjädermolnsgatan 20, 418 42 Göteborg	031-643642
Essunger, Eva	Ångaren Indias gata 10, 417 60 Göteborg	031-120928
Fleischer, Susanne	Årlegatan 9 B, 414 57 Göteborg	031-143207
Frennås, Jane	Oterdahlgatan 17, 417 16 Göteborg	
Friman, Johan	Täljstensvägen 3, 437 32 Lindome	0704-153237
Hansen, Margreth	Bergsjösvängen 136, 415 21 Göteborg	
Heineman Lisbeth,	Buaredsvägen 89, 439 51 Åsa	0340-658830
Helgesson, Britt	Styrmansgatan 15, 414 58 Göteborg	031-245265
Holst, Leif	Barrstigen 8, 424 37 Angered	031-3303049
Jerhamre, Bo och Björk Jerhamre, Ingela,	Rödvedsgatan 5, 416 80 Göteborg	0707-221188
Johansson, Bodil	Fiolgatan 10, 421 41 V. Frölunda	
Johansson, Carina	Dockerredsvägen 61, 424 91 Olofstorp	031-7020238
Johansson, Margareta	Alivallsgatan 29, 415 05 Göteborg	
Lindqvist, Katarina	Kalendervägen 6, 415 11 Göteborg	
Lindqvist, Lena	Arvid Lindmansgatan 25 G, 417 26 Göteborg	0703-763950
Nilsson, Bengt	Skäddegatan 20, 426 58 V. Frölunda	031-290939
Norén, Kurt	Stabbegatan 77, 416 80 Göteborg	
Norén, Therése	Poetgatan 43, 422 55 Hisings Backa	031-585602
Nordstrand, Marianne	Utsädesgatan 3 C, 431 46 Mölndal	
Ross, Erica	Tredje Långgatan 30 B, 413 28 Göteborg	031-7144009
Sund, Bo	Vestagatan 1, 416 48 Göteborg	031-252349
Söderström, Gunilla o. Kjell,	Basungatan 5, 435 41 Mölnlycke	031-882134
Törnqvist, Elisabeth o. Bengt,	Idtjärnsgatan 82, 424 50 Angered	
von Bahr, Lennart	Carl Grimbergsgatan 24, 411 28 Göteborg	031-829184
Wångstedt, Arne	Buntmakaregatan 5, 434 40 Kungsbacka	0300-16715
Zöller, Lena	Hagens Stationsväg 10, 426 71 V.Frölunda	
Åberg, Conny	Nygårdsvägen 11, 433 32 Partille	031-446521

Välkomna !

Ny adress till soldatregistret !

www.soldatreg.se

Forska med GRS datorer - på Erik Dahlbergsgatan

Sveriges dödbok nr 5: 1901-2009

Kullgrens stamträd

Göteborgs Gustavi Domkyrka 1669-71

Sveriges befolkning 1880, 1890, 1900, 1970, 1980 och 1990

EMIBAS 2005

Emigranten Populär 2006

Historiska stadskartor

Klara församling, Stockholm

Smeder i Värmland och Dalsland

Svenska Gods och Gårdar, Hallands, Skaraborgs, Älvsborgs län

Register till mantalsböcker 1800-1875

DVD Häradsekonomiska kartor

DVD Begravda i Sverige

DVD Öckerö socken 1895-1939

DVD Släkthistoriskt Forum 1982-2006 samt Genealogisk Ungdom 1977-1981

DVD Göteborgs Industrikalender 1850-1899

Skånska dragoner, husarer o. infanterister

Svenska ortnamn

Svenskt Biografiskt Lexikon A-Rettig

Register Släkt och Hävd 1950-1999

41 Handskrifter 1339-1926

Kyrkobokshistorik

Söder-skivan, Södermalm, Stockholm

DVD Gamla stan, Stockholm

DVD Kungsholmen, Stockholm

DVD Smedskivan 2009

GENLINE - ANCESTRY - AD OnLine - SVAR

(ring och boka tid)

GRS styrelse ser det önskvärt att ha möjligheten att någon gång komma i kontakt med medlemmarna även i tidsglappet mellan Västanbladets utgåvor. Vill du ha sådan information ber vi om din e-postadress.

Skicka den med ditt namn till **info.g.r.s@telia.com**

GöteborgsRegionens Släktforskare

Bibliotek och Forskarplatser

Erik Dahlbergsgatan 36 B, 411 26 Göteborg,

har öppet alla vardagar måndag till fredag kl. 10.00 - 14.00,

måndag, onsdag och fredag: Ingela Martenius

tisdag och torsdag: tisdags- resp. torsdagsgrupperna f.o.m. 15 sept.

Ring dock alltid först och kolla bemanning samt lediga forskarplatser.

Därtill öppet **1 timma före varje föreningsmöte** på Erik Dahlbergsgatan.

Tel. 031-13 12 26

E-post: g.r.s@telia.com

PlusGiro 24 23 85 -3

Hemsida:

www.genealogi.se/grs/